

ÇANKAYA

Gündemi

Sayı 9

GÜNDEM

- MEZUNİYET
- BASINDA

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

Kent ve Kooperatif
Anlayışlarında
Yeni Yaklaşımlar

ÇANKAYA
Gündemi

İÇİNDEKİLER

2- BAŞLARKEN

Yayın Kurulu

3- ÖNSÖZ

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet SEZER

4- GÜNDEM

Kent ve Kooperatif Anlayışlarında Yeni Yaklaşımlar

Doç. Dr. Faruk Yalçın UĞURLU

8 - ÜNİVERSİTEMİZDEN

Meslek Yüksekokulu

Öğrenci İşleri Müdürlüğü

10- AKADEMİK

Mezuniyet

2000-2001 Eğitim Öğretim Yılı

Öğrenci Konseyi

Haberler

14- ETKİNLİKLERİMİZ

Geleneksel Çankaya Günleri

Mehmetçik-Üniversite Gençliği Elele

Basında Çankaya Üniversitesi

İngilizce Hazırlık Okulu

18-23 - KISA - KISA

Atamalar ve Aynılar

2000'Lİ YILLARDA KENTLEŞME ve KENT KOOPERATİFÇİLİĞİ PANELİ

KENT VE KOOPERATİF ANLAYIŞLARINDA YENİ YAKLAŞIMLAR

Doç.Dr.Faruk Yalçın Uğurlu / Çankaya Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü, Ankara

2000'li yıllarda bulunduğu coğrafi bölgenin riskli stratejik niteliği, farklı yapısal özellikleri nedeniyle, Türkiye gibi, dinamik bir ülkede çok önemli, hatta olağanüstü sayılabilecek, temel değişimlerin olmasını beklemenin, bir anlamda da olumlu gelişeceğine inandığımız yönleri ile bunları istemenin doğal olduğunu düşünüyoruz. Bizce bu değişim, hem kentleşme sisteminde, hem de yaşamın tamamında, yeniden doğuş modeli şeklinde gerçekleşecektir. Çünkü, hızla akan zaman, içindeki baş döndürücü, bilimsel ve teknolojik buluşlar, iletişim, derinleşen sosyo-ekonomik çarpıklıklar, inanılmaz öz kaynak tüketimleri ile çevre kirlenme alışkanlıkları, hepsi bir arada bazı dinamik çağrışımları içinde saklamaktadır.

Yaşamak zorunda bırakıldığımız bozuk düzen içinde özelliklerinin ayırdına bir türlü tam olarak varamadığımız, tüm eksiklikleri ile yanlışlarını her an algıladığımız, kentleşme ile medenileşme arasında gidip gelen bir standart modernleşme karmaşasını, çirkin yüzleriyle tanımalı, bu konuda vereceğimiz savaşım için de onu çok iyi anlamalıyız. Her an yaşadığımız, acılarını tüm boyutlarıyla hissettiğimiz halde, öz olarak sunulan bu problemlere karşın, uyguladığımız geçici çözüm yöntemleriyle cevap aradığımızdan, başarısızlıklarımız sürmektedir. Kendi kendimize bile itiraf edemediğimiz bu çarpık yaşantı modelini, olumlu yönelimlerle değiştirme çabası da çok zordur. Ancak bilimsel gerçekçilik temelinde yaklaştığımızda, açıkça görebileceğimiz asıl konu, bizim yıllardır hedeflediğimiz ne kentleşme veya köyleşme değil, ama öncelikle, insanca, hür, sağlıklı, çağdaş bir yaşam çevresi olduğu gerçeğidir.

İşte asıl üzerinde düşünülmesi gereken konu, yukarıda belirlenen 2000 yılı özel yaşam çevresi için bir araya geliş, çok yönlü toplumsal örgütlenmedir. Yani sadece bir konut çevresi için konut kooperatifi anlayışının, yanlış ve çok eksik bir yaklaşım olduğu ortadadır. Çağdaş yaşam ortamımız bir şekilde sağlıklı oluşturma, vazgeçilemez ana hedefimiz, birey, aile veya grup olarak, yaşamımızı engelleyen diğer faktörlerle, ancak anılan birliktelik şemsiyesi altında beraberce başa çıkılabileceği gerçeğidir. Bu nedenle de, 2000 yılında ki kooperatifleşme özünde, çok farklı yapılanmalara yönelmesi şarttır. Anılan bu özel kooperatifler, üyelerine bir yandan sağlıklı barınma çevresi sunarken, diğer yandan da onların sağlıklı yaşamları için gereken diğer tüm girdileri (sosyo-ekonomik, kültürel vb.) en akılcı biçimde elde etme süreçlerini de oluşturacaklardır. Böylece, bütün insanlar, daha üretken, çağdaş teknolojiler ile bütün buluşları beraberce kullanabilen, dengeli üreten-tüketen mutlu bireyler

olabileceklerdir.

YENİ KENTLEŞME

Sunulmaya çalışılan en önemli ve ayrıcalıklı özelliği, artık kentleşme hedefinin yerini, daha akılcı, doğru, bütün sistemleri toplumsal veriler paralelinde geliştirilmiş, ekolojik tüm dengeleri gözetilmiş bir yaşam çevresinin almasıdır. Bu yeni yaşam ortamları, sadece konutu, işyerini, dinlenme alanlarını, servis alanlarını veya diğer işlevlere ayrılmış mekanları, ilgili tüm altyapıları ile birlikte içine alan bir toplu mekan değil, aynı zaman da eğitsel, kültürel hatta davranışsal bütün eylem özelliklerini de kapsayan bir büyük organizma olabilmelidir. Örneğin, bu sistemin çekirdeğinde, katılımcılarına gereken bilgi, beceri, yaşam tarz ve yöntemleri ile sürekli geliştirmeyi öğreten, bu konuda uygulamalı eğitim yapan bir gerçek üniversite olmalıdır. Önerilen kent dokusunda, yeşil alanlar, ormanlar, atölyeler, fabrikalar, tüm üretim işlikleri, sağlıklı bir yaşam dokusu içinde, enerjileri, iletişim sistemleri, yolları, toplu ulaşım araçları, temiz su veya atık sistemleri ile doğanın her tür gereksinmesi (jeolojik, topoğrafik vb.) paralelinde tamamen bilimsel temellere dayanarak planlanmış olmalıdır. Bu planlama ve işletimlerin hepsi de ancak kooperatif veya onların üst organizasyonlarınınca gerçekleştirilecek, gerçek demokratik davranışlarla elde edilebilen, kararlarla oluşmalıdır.

Bizce, halen kent bile denemiyen gecekondular yaşam çevrelerinde, dengesiz büyüklüklerde mekan yumaklarında yaşayanların hepsine, gereksiz tüketimi özendirmeyecek,

ortalama standartta mekanlar sunulmalıdır. Çünkü, toplam işleyişin temelinde ki sınırsız hür yaşama yaklaşımı, ancak gerçek hür olmada ki bireysel hürriyetin toplum çıkarlarını zedeleyecek sınırdaki gelişmesini önleyecek bir anlayışla üzerinde ısrarla durularak kolayca elde edilebilecektir.

Bu yeni kentlerdeki işleyişlerde halen varolan, çarpık imar yönetmelikleri, politikanın emrinde kıvranan

yerel yönetimler, sadece tüketen bürokratik kurumlarla, kuruluşlar, araçlar vb. gereksiz unsurlar ayıklanmalı, aslında özlenen doğru yönetimin, çıkar gruplarının değil, artı değeri oluşturarak, bu değerleri, onun gerçek sahibi olanlara, emekleri oranında pay edecek kooperatif organizasyonları eliyle yapılması mutlak sağlanmalıdır.

**Bizce, halen kent bile denemeyecek
gecekondu yaşam çevrelerinde, dengesiz
büyüklüklerde mekan yumaklarında
yaşayanların hepsine, gereksiz tüketimi
özendirtmeyecek, ortalama standartta
mekanlar sunulmalıdır.**

Kentsel düzenle ilgili bilimsel bir diğer yaklaşımla, rahatça söylenebilir ki, açık olarak görülen gerçekler, bunları görmek istemeyen azınlıkların sürdürdükleri oyunları er geç yok edecektir. Çünkü her yanlış yönelim, daha yanlış süreci ateşleyen ve sonsuz yanlışların oluşturduğu yumağın parçalarının hızla doğumuna ve giderek kausun oluşmasına neden olur. Bu özelliği somutlaştırabileceğimiz en yakın ve çarpıcı örnek, halen Adana'da ısrarla uygulanmakta olan, yerel yönetim felaketidir. Düşününüz ki insanları kelimenin tam anlamıyla dolandıran bir çete, ne yazık ki, on yıllık sürede sergiledikleri akıl almaz aymazlıklarını unutarak, kendilerini çok akıllı sandıkları için, bu defa , bir önemli yanlışta daha yönelmiş, insanların mülkiyet hakkına açıkça saldırabilecek cüretini göstermişlerdir. İşte bu nedendir ki, yerel yönetimlerin yeniden organizasyonuna acilen gerek duyulduğunun sık sık açıklandığı bu günlerde sunulan öneri yaşam çevresi modelindeki bütün yerel yöneticiler, demokrasinin beşiği olan kooperatif organizasyonlardan seçilmelidir. Çünkü bu insanlar, toplumca hedeflenen bütün çevresel ortam doğruları ile güzelliklerini oluşturabilmek için gereksinim duyacakları bilgi, beceri ve deneyimlerini, önerilen sistemin kooperatif eğitim ortamından en sağlıklı standartlarda uygulamalı

eğitim-öğretimin sağlayacağı bilimsel zenginlik ve derinlikte kazanmış olacaklardır.

YENİ KOOPERATİFLEŞME MODELİ

Bilindiği gibi, kooperatif anlayışının özünde kooperasyon vardır. Burada ki "co" birlikteliği ve "operasyon" da işleyişi ifade ettiğine göre, bu işleyiş çok değişik amaçla dile getirilebilir. Örneğin, nasıl tüketim malzemelerinin pazarlanmasında veya elde edilmesinde bir kooperatif bir davranış sözkonusu olabiliyor ise, aynı şekilde bireylere eğitsel katkısı olacak her düzeydeki okul, hatta üniversite bile kooperatif anlayışı içinde yer almalıdır. O halde, hedeflediğimiz örgütlenme modeli konut kooperatifini çoktan aşan kent kooperatifi yerine ülke kooperatifi, hatta belki zaman içinde giderek dünya kooperatifi bile olabilmelidir. Bütün kooperatif

sistemlerinin bir çoğumuz tarafından ayrıntılarıyla bilinen üstünlüklerini tekrarlamak istemiyoruz, ancak bir özelliğinin altını bu çalışmada önemle çizmek istiyoruz. Çünkü bu çok değerli özellik,

önerilen sağlıklı yaşam çevresini oluşturmada, onun uzun süre korunabilmesinde, çok önemli ve etkin bir role sahiptir. Yaşamların kalite standardı, doğrudan, bireysel ve toplumsal davranışların çok yönlü, her parçasıyla, her anlamda bütünleştirilmesine, yani birbiriyle çeliştiği sanılan, ya da varsayılan, bütün öz değerlerinin, bilimsel anlayışlarla beraber yaşanarak, çakıştırılmasına bağlıdır. Böylece ekonomik ve politik analizlerin hepsinde, yalnızca bireyi yada toplumu öne çıkaran sistemleri yok eden, bunların gerçekte beraber olduğunu anlamamıza yol açan sistem, sadece kooperatif sistemidir. Bizce, yarattıkları bu çok özel ortamları ile yaşam eylemlerini kalıcı ve dinamik anlamda sağlayabilecek en doğru organizasyonlar kooperatiflerdir. Konuyu daha iyi açabilmek, anlaşılmasını sağlayabilmek için, bir kooperatif organizasyon anlayışını, bir şirket anlayışıyla, iş ve ekonomik eylemlerinin özünü ortaya koyarak, karşılaştırmak istiyoruz. Bir şirkette bir kooperatife yönetsel anlayışlarla, seçilen bütün hedefler temelden çok farklıdır. Şirkette hedef parasal gücün, kendine karşı olanlar üzerinde egemenlik kurarak elde edilecek artı değer, emek katkısı olanları unutup, sadece sermaye koyanlarca, paylaşılmasını organize etmektedir. Ama kooperatifte bu ortaklık hem daha yaygın, hem de daha insancıl bir düzeyde sözkonusudur. Ayrıca son

zamanlarda, bazı çok uluslu, organizmalarına detaylı yaklaşıldığında, Türk insanını çarpık girdilerle kapital idealine inandırarak oluşturulan şirketlerin kamu mallarındaki bütün topluma ait haklara da göz dikerek, özelleşme yoluyla bunlarda ki temel emeğe haksızca çok yönlü sahip çıkmasında da adil bir işleyiş olmadığı kolayca görülebilir. Şimdiye kadar, konunun ekonomik yönüyle ilgili çok sayıda görüş ortaya çıkmıştır. Ama son olarak, 24 Mart 2000 tarihinde, Toplu Konut İdaresi'nde "Konut Politikalarında Alternatif Arayışlar" adlı panelde, Toplu Konut Yapımcıları Derneği Başkanı, Üzeyir Garih'in sunduğu, oto-finans sistemi, hem Türkiye açısından getirecekleri, hem de bizim yaklaşımlarımızın, öзде çok doğru olduğunun kanıtlanması bakımından ilgi çekiciydi. Bu panelde sayın Garih, yapı toplam maliyetleri içindeki arsa paylarının % 80'lere tırmadığından, ayrıca, Avrupa Birliği'nde ki arazi sahipliği oranlarına (en çok % 15) paralel olmayan, hazineye ait arazi miktarının (halen % 54) en kısa zamanda azaltılması gerektiği düşüncelerinden hareketle, şimdiye kadar çok yerde uygulanmış olan, bir öneri sunmaktadır. Bu öneriye göre inşaat sektöründe ki durgunluğu giderebilmek amacıyla, toplu konut finansmanında kullanılabilir kaynak arayışına cevap olarak hazırlanmış proje bazında banka ve Sermaye Piyasası Kurulu olumlu değerlendirmesi sonucunda ki soyut değerini borsaya hisse senetleri olarak aktarılması ile, gereken parasal birikimin kolaylıkla sağlanacağını düşünmektedir.

Öneride savunulan yararlar özet olarak

1. Bu sistemde, birikimlerin, emlak alımı yoluyla değerlendirmeyi düşünenlerden, toplam konut fiyatını karşılayamayacak veya doğrudan aldıkları konutlarda oturmayı düşünmeyenlerden oluşan bir kesimin de bu yatırım aracından yarar sağlaması,
 2. Bu yolla toplu konut yapımları için altyapılı arazi sunumunun artabileceği
 3. Bu sistemin, yakın gelecekte, daha sağlıklı, öngörülecek yeterli büyüklükteki toplu konut projelerine olumlu yönelim sağlayabileceği, özellikle de bölgesel değil, kent ölçeğinde ki yerleşimlerin tasarımlarının öne çıkabileceği böylece de kaliteli önerilerin, borsada değer kazanmasının, giderek seviyeli çevreler oluşturabileceği vb. konular,
- Bizce, yukarıdaki önerinin, iyi niyetle ele alındığında, farklı olumlu yönlerinin bulunduğu değişik irdelemelerle, bazı başarılı yönlerinin de bulunabileceği açıktır. Ancak, şimdiye kadar ki deneyimlerden kolayca anlaşılabilir bir gerçek ise bizi çok düşündürmektedir. Şöyle ki:
1. Anlaşıldığına göre, Toplu Konut İdaresi'nin konut kredi

sistemi iflas etmiştir. Bizce özünde doğru yönleri olduğu halde, giderek artan yanlış etkiler nedeniyle bu sistemin çöküşü normaldir.

2. Çarpık konut üretimi sonucunda oluşan, akıldışı sınırsız maliyetleri, zenginler tarafından bile taşınmadığı için, çıkar çevrelerinin ilgili sömürü sisteminde öngörülmediği, yeni arayışlarının yavaş yavaş başladığı veya başlatıldığı açıktır.
3. Her seferinde cici nitelikleriyle sunulan sömürge yönelişlerin, bir anlamda kamu yararına kullanılması söz konusu mudur? Diye biraz düşünmeliyiz.

Yukarıda açıklanmaya çalışılan, kasıtlı olarak yanlış organize olmuş sistemlerden hızla kurtularak, önemli düzeyde doğruları bulunduğunu bir çok şeyin, ne ölçüde önemli olduğunun açık olmadığı dönemde, büyük insan, değerli önder Atatürk'ün çok büyük bir bilinçle başlattığı sistemleri, en son şekliyle, (yaşasaydı mutlaka onun da isteyeceği kapsam ve öзде ele alarak,) bilimsel düzeyde geliştirecek, çağdaş yaşantı organizasyonuna yönelmesindeki temel bir araya geliş oluşturacak bu yöntem, "2000 Yılı'nın Yeni Kooperatifleşme Modeli" olarak kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Yoğunlaştığımız çalışma alanının temelinde "Tasarım" olduğu düşünüldüğünde, tanıtılan sistemin bazı yönlerinin, neden bir çok izleyici tarafından aşırı sayılabilecek, yaratıcı özellikleri olduğunda daha rahat algılanabilecektir. Tabii bir sistem yaklaşımıyla ilgili hedefler konusunda özlem içinde olanlara sunulan bu sistemin gerçekleşmesinin çok hızlı olması istenir. Ama bir organizasyonun bilimsel başarısı, genel ve özel niteliklerinin aşama aşama kavranması ile uygulanmasına ve geçiş sürecinin de daha iyi planlanmasına bağlıdır. Bu çalışmada sunulan yaklaşımın diğer bazı atılımlardan daha büyük bir hızla başarılı olacağına inancımızı artıran en önemli faktör, Adana Koop gibi çok değerli bir kuruluşun 10 uncu yaşında elde ettiği deneyim birikiminin fazlasıyla sağladığı, çok olumlu ek yapısal özelliklerdir. Örneğin, bütün olumsuzluklara karşın bugün bütün üyeler, karşılaştıkları en küçük veya en büyük sorunun temelinde bile, çok yönlü açıklanmaya çalışılan, çürümüş, aşırı kirlenmiş düzenin kendilerini olumsuz yönde engelleyen etkilerinin bulunduğunu çok açık olarak bilmekte ve onları tüm ilişkileri ile ayrıntılı görmektedirler. Bu durum, onları üzme yerine, yeni atılımlar için olağanüstü cesaretlendirmektedir, cesaretlendirmelidir de, çünkü bütün acılarına rağmen hedefledikleri kooperatif öğrenimi bitmiş, uygulama başlamıştır.